

Psikolojik Danışman Eğitiminde Mesleğe İlişkin (Profesyonel) Kişisel Eğilimi Değerlendirme: Ölçek Geliştirme Çalışması

Assessing Professional Dispositions at Counselor Education: A Scale Development Study

Fidan Korkut Owen

*Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Anabilim Dalı, Türkiye
fidan.korkut@es.bau.edu.tr*

Meliha Tuzgöl Dost

*Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim
Dalı, Türkiye
mtuzgoldost@gmail.com*

Aslı Bugay Sökmez

*Orta Doğu Teknik Üniversitesi,
Kuzey Kıbrıs Kampüsü, Psikolojik Danışma
ve Rehberlik Programı, KKTC
abugay00@gmail.com*

ÖZ

Alanyazında, psikolojik danışman eğitiminde psikolojik danışman adaylarının sadece akademik gelişimlerinin değerlendirilmesi ve izlenmesi yerine mesleğe ilişkin kişisel eğilim olarak adlandırılan akademik olmayan özelliklerini de dikkate almak gerektiği vurgulanmaktadır. Buna paralel olarak öğrencilerde psikolojik danışma eğitimleri boyunca oluşan mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerindeki değişimi öğrenmek için ölçek geliştirme çabaları bulunmaktadır. Bu çalışmada bu amaca uygun bir ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle öncelikle ilgili alanyazına dayalı olarak ve uzman görüşüne başvurarak 60 maddelik deneme formu hazırlanmıştır. Madde ve açımlayıcı faktör analizi (AFA) için 384 (325 Kadın, 59 Erkek) psikolojik danışma ve rehberlik öğrencisinden veri toplanmıştır. Madde analizinde korelasyon katsayısı .30'un altında olan 15 madde elenince kalan 45 madde üzerinden yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Barlett Küresellik Testi sonuçları AFA yapılabileceğini göstermiştir. AFA sonucunda beş madde daha elenmiş, ölçeğin 40 maddelik altı faktörlü bir yapı gösterdiği ve bu maddelerin toplam varyansın % 45.46'sını açıkladığı bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi için 236 (200 Kadın, 35 Erkek, 1 belirtilmemiş) öğrenciden veri toplanmış ve analiz sonuçları altı faktörlü yapının kabul edilir düzeyde olduğunu göstermiştir. Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği (MİKEDÖ) adı verilen ölçeğin içtutarlılık katsayısı .89, üç hafta arayla yapılan test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur. Bu değerlendirmeler MİKEDÖ'nün psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrenciler için kullanılabilecek psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekle ilgili alanyazın ışığında bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Mesleğe ilişkin kişisel eğilim, Psikolojik danışman eğitimi, Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği

ABSTRACT

While there have been numerous attempts to assess dispositions in many fields of education, the field of counselor education has only recently begun to address the assessment of professional dispositions. The purpose of this paper is to describe the work completed thus far in the development and testing of an instrument suitable for assessing professional dispositions of candidates and for monitoring the development of these dispositions throughout the preparation program for professional school counselors. The initial 60 item pool was generated from a careful literature review and the results of an earlier study which was conducted to identify characteristics of effective counselors. For exploratory factor analysis, a sample of 384 (325

Geliş Tarihi/Received

31 Aralık/December 2016

Kabul Tarihi/Accepted

27 Şubat/February 2018

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

23 Mart/March 2018

Female, 59 Male) university students was selected. After item analysis 15 items were deleted because of correlation coefficients were lower than .30 and Kaiser-Meyer-Olkin and Bartlett's test of sphericity results show that exploratory factor analysis would apply the 45 items. After analysis, five items were deleted and this resulted in an instrument with 40-item, and 6-factors. These six factors explained 45.46 % of the variance. The second group was composed of 236 (200 Female, 35 Male, 1 Unknown) university students and this sample was used for confirmatory factor analysis and analysis results confirmed the items and factors. The scale was given the name Professional Disposition Scale for Counselor Candidate (PDSCC) and internal consistency of scale was .89 and test-retest reliability within a three week interval resulted in .81. These results demonstrate that the PDSCC possesses adequate psychometric properties to be used in the assessment of professional disposition of counseling students.

Keywords: Professional disposition, Counselor education, Professional Disposition Scale for Counselor Candidates

GİRİŞ

Eğitimin önemli unsurlardan birisi öğrencilerdeki gelişmelerin değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler sıklıkla sadece akademik gelişmeleri izlemek üzere ödevler, sınavlar ve tezler aracılığı ile yapılmaktadır. Psikolojik danışma eğitimi söz konusu olduğunda sadece akademik gelişmelerin izlenmesinin yeterli olmadığı ve akademik olmayan bazı özelliklerinin de izlenmesinin gerektiği (Johnson, Shertzer, Linden ve Stone, 1967) uzun zaman önce vurgulanmıştır. Jennings ve Skovholt (1999) tarafından yapılan çalışmada en başarılı algılanan terapistlerin/psikolojik danışmanların özelliklerinin bilişsel, duyuşsal ve ilişkisel boyutları olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, etkili psikolojik danışmanların bilişsel yanları kadar duyuşsal ve ilişkisel özelliklerinin önemini göstermesi açısından ve psikolojik danışma eğitiminde öğrencilerin sadece akademik özelliklerini değil duyuşsal ve ilişkisel özelliklerini dikkate almak gerektiğini öngörmesi açısından önemlidir. Günümüzde alan yazındaki çalışmalara bakıldığında (ör. Brear, Dorrian ve Luscri, 2008; Bucassa, Beebe ve Toman, 2010; Corey, Corey ve Callahan, 1998; Duba, Paez ve Kindsvatter, 2010; Kelly, 2011; McCaughan ve Hill, 2015; McKee, 2010) psikolojik danışma alanında eğitim alan öğrencilerin akademik olmayan özelliklerinin de değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin çalışmaların devam ettiği gözlenmektedir. Dahası Spurgeon, Gibbons ve Cochran (2012) psikolojik danışman eğitiminin başından sonuna dek öğrencilerdeki akademik ve akademik olmayan özelliklerdeki değişimlerin sürekli olarak izlenmesinin etik bir gereklilik olarak görülmeye başladığını belirtmektedirler. Alanyazında öğrencilerin akademik olan özelliklerin dışındaki değerlendirmeleri için eğitim sonunda kişisel gelişimlerin izlenmesi (McKee, 2010), mesleğe ilişkin kişisel eğilimi (professional disposition) değerlendirme gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir (ör. Knopp ve Smith, 2005; McAdams, Foster ve Ward, 2007; Spurgeon vd., 2012, Swank, 2010). Psikolojik danışma alanına girişi kontrol etme (gatekeeper) kavramı psikolojik danışma alanında lisansüstü eğitim almak için başvuranların akademik olmayan özelliklerinin değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin diğer bir kavramdır (Brown-Rice ve Furr, 2016; McCaughan ve Hill, 2015; Smith, 2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde psikolojik danışma alanında lisansüstü eğitim yapmak isteyen adayların seçiminde genel olarak adayların lisans derslerinin not ortalamaları, lisansüstü eğitim sınavı (Graduate Record Examination) puanları, görüşme sonuçları, o programı seçme nedenlerini yazdıkları mektup ve referans mektupları gibi belgeler kullanılmaktadır (McCaughan ve Hill, 2015). Lyons ve Calicchia (2008) ise bu konuda standart düzenlemelerin olmadığını belirterek adayların seçiminde kişisel özelliklerin dikkate alınmadığı üniversiteleri eleştirmektedir.

Psikolojik danışma alanında eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin standartları belirleyen Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Kurumlarının Akreditasyonu Kurulu (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs - CACREP), akademik özelliklerin dışındaki özellikleri mesleğe ilişkin kişilik eğilimi olarak ele almaktadır. Kurul, mesleğe ilişkin kişilik eğilimini psikolojik danışmanın profesyonel gelişimini, danışanları ve meslektaşları ile etkileşimini etkileyen özellikleri, adanmışlıkları, değerleri, kişilerarası işlevleri ve

davranışları olarak tanımlanmaktadır (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs [CACREP], 2015). CACREP'in 2016'da yayınlanan son eğitim standartları arasında psikolojik danışman programlarının değerlendirilmesi ile ilgili dördüncü kısımda F maddesi öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkindir. Söz konusu maddede psikolojik danışma eğitimi programındaki öğretim üyelerinin program süresince her bir öğrencinin mesleğe ilişkin kişilik eğilimlerinin sistematik olarak değerlendirmeleri gerektiği belirtilmektedir. Değerlendirme süresinde ise (CACREP, 2016b) Amerika Birleşik Devletleri'nde eski adı Ulusal Öğretmen Eğitiminin Akreditasyonu Kurulu (National Council for Accreditation of Teacher Education, NCATE) olan Eğitimcileri Hazırlama Akreditasyon Kurulu (The Council for the Accreditation of Educator Preparation – CAEP), eğitim fakültelerine bağlı tüm bölümleri akredite etme sürecinde programlardan, öğrencilerinin mesleki kişisel eğilimlerini değerlendirmelerini ve rapor etmelerini talep etmektedir (The Council for the Accreditation of Educator Preparation [CAEP], 2016). Bu talebin altında yatan mantık, eğitimin tüm alanlarındaki öğrencilerden, eğitimleri boyunca eğitim ortamlarında gözlenebilen ve değerlendirilebilen tutum ve davranışlar geliştirmelerinin beklenmesidir. Dolayısıyla, her bir öğrencinin program boyunca akademik, profesyonel/mesleki ve kişisel olarak gelişiminin sistematik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. CACREP'in 2016 yılında oluşturduğu yeni standartlarda psikolojik danışma ile ilgili eğitim programlarının değerlendirilmesi ile ilgili kısımda bu durum daha ayrıntılı olarak ele alınmış ve gereklilik olarak görülmeye başlanmıştır (CACREP, 2016a). Buna göre psikolojik danışma eğitim programlarındaki öğretim üyelerinin sistematik olarak her öğrenciyi eğitim süresi boyunca değerlendirmesi beklenmektedir. Bu değerlendirme süreci, mesleki kişisel eğilimlerin tanımlanması, zaman içinde farklı zamanlarda öğrencilerin mesleki kişisel eğilimlerinin ölçülmesi ve verilerin gözden geçirilmesi ya da analiz edilmesini içermektedir. Dolayısıyla CACREP tarafından kabul edilmek isteyen programların bu koşulu yerine getirmesi gerekmektedir. Yeni standartlar, Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü düzeyde olan psikolojik danışma eğitimini almayı düşünen ve bu eğitimi almakta olan bireylerin mesleki kişisel eğilimlerinin değerlendirilmesinin gereğini göstermektedir. Mesleğe ilişkin kişisel eğilimler, öğretilebilir ve değiştirilebilir özellik göstermeleri (Knopp ve Smith, 2005) nedeniyle, psikolojik danışma eğitiminin öğrencilerin mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinde farklılık yaratması beklenmektedir. Bunların yanısıra yüksek öğretimdeki eğitimin kalitesi için kurumlar öğrenci öğrenme çıktıları (student learning outcomes) kavramıyla yakından ilgilenmektedirler. CACREP (2009) de psikolojik danışman eğitimi programlarının, kendilerini tanıtırken beklenen öğrenci öğrenme çıktıları belirtmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bunlar arasında genel eğitimsel hedefler, edinilmesi gereken kuramsal bilgiler, kazanılması gereken beceri ve yeterlilikler ve alanda başarılı olmak için gereken kişisel-kişilerarası-profesyonel tutumlar ve mesleğe ilişkin kişisel eğilimler de yer almaktadır (Warden ve Benshoff, 2012). Sonuç olarak bu tür değerlendirme çalışmalarının gelecekte daha etkili ve yeterli uygulamacıların yetiştirilmesine katkıda bulunma gibi bir doğurgusu da vardır.

Etkili psikolojik danışma eğitimini sağlamakla ilgili mesleki kurumların üzerinde giderek daha fazla durdukları mesleğe ilişkin kişisel eğilim kavramının hangi özellikleri içerdiğine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Etkili psikolojik danışman olmak için psikolojik danışmanların sadece alanla ilgili bilgilerinin, becerilerinin ve tekniklerinin iyi olmasının yeterli olmadığı duyuşsal ve kişisel özelliklerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Jenning ve Skovholt, 1999; Pope ve Kline, 1999; Rogers, 1961). Pope ve Kline'in (1999) etkili psikolojik danışman özelliklerinin neler olduğuna ilişkin uzmanlardan aldıkları yanıtlara göre hazırladıkları listede sıcak, güvenilir, arkadaşçıl, içten, sosyal, kolay ulaşılabılır biri olma özelliklerinin yanı sıra, bireylerin birbirlerini tanıdıktan sonra gözleyebilecekleri özellikler olan adil, içten, açık fikirli, esnek ve kabul edici olma gibi özellikler yer almaktadır. Halinski (2009) bu özellikleri sıcak ve kabul edici olmak, empatik olmak, esnek olmak, öz farkındalık ve içtenlik olarak özetlerken, Ulusal Okul Psikologları Derneği bireysel ayrılıklara saygı, iletişim becerileri, etkili kişilerarası ilişkiler, etik sorumluluk, uyum gösterme, girişimci ve güvenilir olma (National Association of School Psychologists [NASP], 2009) biçiminde sıralamaktadır. Spurgeon ve diğerleri (2012) başarılı olarak değerlendirilen öğrencilerin sadece akademik olarak başarılı olmakla kalmayıp aynı zamanda içtenlik, saygı, kültürel anlayış, diğer fikirlere açık olma ve güçlü bir çalışma etiğine sahip olma gibi kişisel özelliklerle anıldıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca öğrencilerde olması beklenen mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin bağlılık/sorumluluk, açıklık, saygı, dürüstlük ve öz farkındalık olduğunu saptamışlardır. McAdams ve diğerleri (2007) tarafından psikolojik danışmanların mesleğe ilişkin kişisel eğilimleriyle ilgili bir liste sunulmuştur. Listede yer alan özellikler şunlardır: Yeni fikirlere açık olma, diğerleriyle işbirliği yapma, esneklik, geri bildirimleri kabul etme ve kullanmaya istekli olma, diğerleri üzerinde bıraktığı etkinin farkında olma, çatışmayla başa çıkabilme, kişisel sorumlulukları kabul etme becerisi, duyguları etkili ve uygun olarak ifade etme, girişimci ve güdülenmiş

olma, etik ve yasal konulara dikkat etme. Bir başka çalışmada psikolojik danışman eğitimcilerine göre psikolojik danışman adaylarından beklenen mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin başında dürüstlük, iletişime açıklık, öz farkındalık, empatik anlayış, esneklik, yardım etmeye gönüllü olma gibi özelliklerin yer aldığı saptanmıştır (Korku Owen, Tuzgöl Dost ve Bugay, 2014). Görüldüğü gibi farklı çalışmalarda mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerle ilgili sunulan listelerde bazı ortaklıkların yanı sıra farklılıklara da rastlanmaktadır. Dolayısıyla bu özelliklerin neler olduğu konusunda tam bir fikir birliği olmadığı görülmektedir.

Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimlerin Değerlendirilmesi ve Ölçülmesi

Akredite edilen psikolojik danışma programlarında mesleki kişisel eğilimlerin hem öğrenci seçiminde hem de eğitim boyunca gösterdikleri ilerlemenin değerlendirilmesinde kullanılması gerektiği CACREP (2016a) tarafından belirtilse de bu eğilimlerin neler olduğu ve nasıl değerlendirileceği konusunda henüz bir netlik bulunmamaktadır. Aşağıda söz edilen farklı üniversitelerdeki uygulamalarda mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin değerlendirilmesinin daha çok formlarla yapıldığı görülmektedir. Psikolojik danışma öğrencilerinin seçim sürecinde kişisel eğilimleri açısından değerlendirildiği okullara Orta Tennessee Eyalet Üniversitesi (Middle Tennessee State University [METSU], 2014) ve Kuzey Carolina Merkez Üniversitesi (North Carolina Central University [NCCU], 2014) örnek olarak verilebilir. Öğrencilerin kabul edilirken de, eğitimleri boyunca değerlendirilmelerine de Kuzey Carolina Merkez Üniversitesi (NCCU, 2014), Monmouth Üniversitesi (Monmouth University, 2014), Columbus Eyalet Üniversitesi, (Columbus State University, 2013, Tennessee Üniversitesi Knoxville Kampüsü (University of Tennessee-Knoxville, 2010) ve Wisconsin Üniversitesi-Oshkosh, (University of Wisconsin-Oshkosh, 2015) örnek olarak verilebilir. Barrio-Minton ve Gibson (2012) ise psikolojik danışman eğitimcilerinin öğrencilerin mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerine belli bir sayısal ağırlık verilerek performans göstergeleri olarak ele alma yoluyla derslere ve portfolyolara yedirilmiş, formlardan başka ölçümler geliştirmeye başladıklarından söz etmektedirler.

Yukarıda söz edildiği gibi mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin değerlendirilmesi gerektiği vurgulansa da mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin ölçülmesine yönelik yeterli ölçek çalışmasına rastlanmamaktadır. Brear ve diğerleri (2008) psikolojik danışma programlarına lisansüstü düzeyde öğrenci seçerken öğrencilerin uygunluğunu değerlendirebilecek standart değerlendirme tekniklerinin olmadığına dikkat çekmektedirler. Garner, Freeman ve Lee (2016) ise sayıca az olan ölçeklerin de sınırlı geçerlik ve güvenilirlik bilgileriyle yayımlandığından söz etmektedirler. Rastlanan ölçeklerden birisi Psikolojik Danışman Eğitiminde Mesleki Kişisel Eğilimleri Değerlendirme (Dispositional Assessment in Counselor Education) adıyla NCATE'in psikolojik danışman eğitiminde öğrencilerde fark yaratıldığının belgelenmesini istenmesi üzerine Owen (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Corey'in (2008) etkili bir psikolojik danışmanın özellikleriyle ilgili görüşlerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu özellikler, insan doğasına yönelik olumlu bakış açısına sahip olma; öz farkındalığa sahibi olma; yardım etme ilişkisinde bireylerin gelişimine katkıda bulunma; mesleki ve kişisel olarak bazı psikolojik danışma becerilerine ve bu becerileri kullanabileceğine ilişkin mesleki öz yeterlik duygusuna sahip olma olarak beş grupta ele alınmaktadır. Diğer yandan Swank (2010) tarafından geliştirilen Psikolojik Danışmada Yeterlilikler Ölçeği (Counseling Competencies Scale) aslında sadece mesleğe ilişkin kişisel eğilimi değil psikolojik danışma becerilerini ve profesyonel davranışları da ölçmektedir. Ölçeğin amacı eğitim almakta olan psikolojik danışman adaylarının değerlendirilmesidir. Söz konusu ölçek Merkez Florida Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından geliştirilmeye başlanmış ancak psikometrik çalışmaları Swank (2010) tarafından tamamlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan beş faktörden ikincisi "profesyonel davranışlar ve mesleğe ilişkin kişisel eğilim" olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta toplam sekiz madde yer almaktadır ve boyutun mesleki kişisel eğilimle ilgili olan maddeleri profesyonellik, sınırları bilme, etik, duygusal olarak dengeli olma ve geri bildirimlere açıklık ile ilgilidir. Kalan üç madde kurallara uyma, devam ve kayıt tutma ile ilgilidir. Daha önce söz edilen Spurgeon ve diğerleri (2012) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerde olması beklenen mesleğe ilişkin kişisel eğilimler saptanmış ve yazarlar tarafından bu beş özellik ile ilgili beş maddelik bir değerlendirme geliştirilmiştir. Bunların yanı sıra Williams ve diğerleri (2014) Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilim Ölçeği-Psikolojik Danışma Öğrencileri Versiyonu (Professional Dispositions Scale-Counseling Student Version) adlı bir ölçek geliştirmişlerdir. Williams ve diğerleri (2014) tarafından sunulan bildiriye, ölçeğin CACREP'in psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) programlarını akredite etme standartlarında yer alan sekiz çekirdek alana dayalı olarak geliştirildiği dile getirilmektedir. Garner ve diğerleri (2016) tarafından psikolojik danışma eğitimi boyunca öğrencilerin psikolojik danışma programlarına başvuru aşamasında, programa kabul edildiklerinde, eğitimin

ortasında ve eğitim süresince mesleki kişisel eğilimlerindeki değişiklikleri izlemek amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir. Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilim Yeterliliğinin Değerlendirilmesi (Professional Disposition Competence Assessment) adlı ölçme aracı alanyazına dayanarak hazırlanmış dokuz rubrik maddeden oluşmaktadır. Maddeler, öz farkındalık; kişilerarası beceriler; profesyonellik ve etik; kendini düzenleme; karakter ve akademik dürüstlük; yaşamı anlamlandırma; kritik düşünebilme; öğrenmeyi önemseme ve bilinçlilik/farkındalık özelliklerine yönelik hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde CACREP'in 2009 standartlarında psikolojik danışma eğitiminin değerlendirilmesinde gerekli olan akademik, kişisel ve profesyonel alanları da temel alınmıştır. Ölçeğin içerik ve yapı geçerliği ile değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bu çalışmalarda, mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri formlar ve görüşmeler aracılığı ile ölçmenin yanı sıra, psikometrik özellikleri olan ölçeklerle değerlendirme çabalarının olduğu görülmektedir.

Türkiye'de CACREP'in önerdiği haliyle, psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerine yönelik çok az çalışma bulunmaktadır (ör. Korkut Owen vd., 2014). Türkiye'de mesleğe ilişkin kişisel eğilimler kavramı yerine, kişilik özellikleri ve ideal/etkili psikolojik danışmanın özellikleri konusunda hazırlanan bazı ölçme araçları bulunmaktadır. Psikolojik danışmanların kişilik özelliklerini (Muslu Köseoğlu, 1994), ideal psikolojik danışman niteliklerini (Çiftci, 1991), etkili psikolojik danışman özelliklerini (İkiz ve Totan, 2014) ve psikolojik danışmanların öz yeterliliğini ölçmeye yönelik (Demirel, 2013) yapılmış ölçek çalışmaları bunlardan bazılarıdır. Görüldüğü gibi, Türkiye'de benzeri kavramlarla yapılan çalışmalar bulursa da CACREP'in önerdiği haliyle, psikolojik danışman adaylarının mesleğe yönelik kişisel eğilimlerini ölçmeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmalar daha çok psikolojik danışman unvanı almış bireylerin etkili psikolojik danışman olmaları için sahip olmaları gerekli özellikleri üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla PDR eğitimi boyunca psikolojik danışman adaylarının mesleğe yönelik kişisel eğilimlerinin neler olabileceği, nasıl geliştirilebilecekleri, bu özellikler açısından nasıl değerlendirilebilecekleri ve bu kavramın psikolojik danışman eğitiminde nasıl kullanılabilirliği konusu üzerinde durulmamıştır. Öte yandan PDR anabilim dallarının öğrenci seçiminde değilse de öğrencilerin PDR eğitimleri boyunca gelişimlerini izlerken mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerini de değerlendirebilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca PDR programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve uygulanan programların etkililiğinin değerlendirilmesinde mesleğe ilişkin kişisel eğilimin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, PDR programlarının etkililiğini ve eğitim boyunca öğrencilerin mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerindeki değişimi değerlendirebilmek için standardizasyonu yapılmış ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Belirtilen bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı Türkiye'de PDR öğrencilerinin mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerini ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu çalışmada iki farklı gruptan veri toplanmıştır. İlk grup madde ve açılımcı faktör analizinin yapılması için iki devlet üniversitesindeki 325 kadın, 59 erkek toplam 384 PDR lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 110'u birinci, 125'i ikinci, 85'i üçüncü, 62'si dördüncü ve ikisi artık yıl öğrencisidir. Doğrulamalı faktör analizi ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için ise bir devlet üniversitesindeki PDR programında lisans öğrencisi olan toplam 236 (200 kadın, 35 erkek, bir cinsiyet belirtilmemiş) öğrenciye ulaşılmıştır. Öğrencilerin 50'si birinci, 61'i ikinci; 60'ı üçüncü ve 65'i dördüncü sınıf öğrencisidir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Araştırmacılar tarafından mesleğe yönelik kişisel eğilimlerle ilgili alanyazındaki açıklamalardan (ör. Corey, 2008; Halinski, 2009; McAdams vd., 2007; National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE], 2008; Spurgeon vd., 2012) ve Korkut Owen ve diğerleri (2014) tarafından psikolojik danışman eğitimcilerinden elde edilen verilere dayanarak madde havuzu oluşturulmuştur. Korkut Owen ve diğerlerinin (2014) çalışmasında psikolojik danışman eğitimcileri tarafından psikolojik danışman adaylarının sahip olması gereken mesleğe yönelik kişisel eğilimlerin dürüstlük, iletişime açıklık, öz farkındalık, empatik anlayış, olaylara ve kişilere esnek bakabilme, yardım etmeye gönüllü olma/yardımseverlik, duyarlılık ve benzeri olarak sıralandığı saptanmıştır. Bu özellikler alanyazında yer alan özelliklerle büyük benzerlik göstermektedir. Öncelikle ağırlık olarak söz konusu çalışmadan elde edilen özellikler ile alan yazındaki özellikler temel alınarak maddeler yazılmıştır. Başlangıçta 92 maddelik olan madde havuzu, araştırmacılar tarafından 84 maddeye indirilerek yedi

psikolojik danışman eğitimcisinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların verdikleri en önemli geri bildirimlerden birisi bazı maddelerin olumsuz ifadeler içermesi gerektiği ve böylece yanlış yanıtların verilmesinin önlenebileceği biçiminde olmuştur. Uzmanlardan gelen bu ve benzeri geri bildirimler doğrultusunda araştırmacılar ölçek maddelerini yeniden gözden geçirerek, 60 maddelik beşli derecelenmeli yanıtlama sistemine sahip deneme formuna ulaşmışlardır. Beşli dereceleme “beni hiç yansıtmıyor” (1), “beni çok az yansıtıyor” (2), “beni biraz yansıtıyor” (3), “beni çoğunlukla yansıtıyor” (4) ve “tamamen beni yansıtıyor” (5) biçiminde düzenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için önce madde toplam korelasyonu hesaplanmış, ardından açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Güvenirlik için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ve Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS AMOS 23 programları (International Business Machines [IBM], 2015) kullanılmıştır.

BULGULAR

Bulgular kısmında önce madde analizi, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından güvenirlikle ilgili olarak yapılan iç tutarlık katsayısının hesaplanmasına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Madde Analizi

Maddelerin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla düzeltilmiş madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli kabul edildiği (Büyüköztürk, 2004) göz önüne alınarak, 1, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 22, 44, 46, 48, 51, 52, 56 ve 60. maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonu .30'dan küçük oldukları için bu maddeler çıkarılıp analizler tekrar yapılmıştır. Aşağıda kalan 45 maddeyle ilişkin değerler Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi düzeltilmiş madde toplam korelasyonuna yönelik sonuçlar .30 ile .54 arasında değişmektedir.

Tablo 1. Mesleğe Yönelik Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma	Madde Toplam Korelasyonları
Madde 2	3.54	.98	.34
Madde 3	4.43	.70	.30
Madde 4	3.86	.79	.38
Madde 5	3.97	.92	.34
Madde 7	4.18	.76	.37
Madde 9	3.76	.73	.39
Madde 14	3.28	1.05	.37
Madde 15	3.07	.99	.31
Madde 16	3.73	1.02	.46
Madde 17	3.70	.89	.41
Madde 18	3.82	1.01	.43
Madde 19	4.43	.74	.38
Madde 20	3.81	.83	.42
Madde 21	3.61	.95	.53
Madde 23	4.41	.67	.32
Madde 24	4.42	.71	.44
Madde 25	4.01	.69	.43
Madde 26	4.15	.78	.40
Madde 27	4.33	.75	.39
Madde 28	4.26	.74	.47

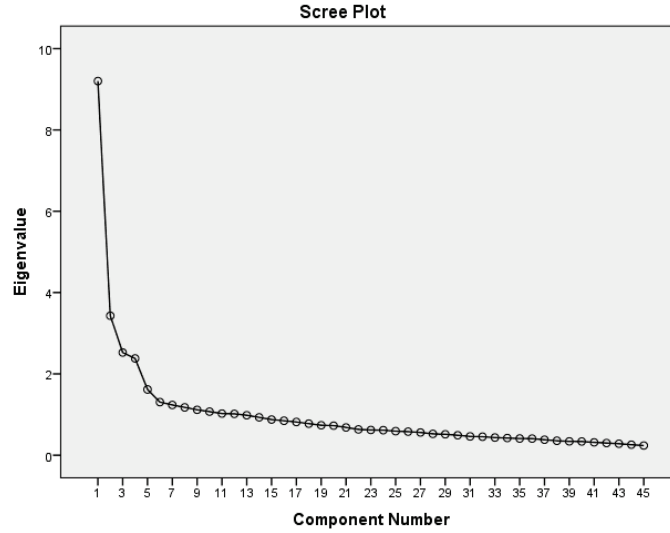
Tablo 1. Devamı

	Ortalama	Standart Sapma	Madde Toplam Korelasyonları
Madde 29	3.38	1.13	.31
Madde 30	4.43	.66	.39
Madde 31	4.44	.72	.40
Madde 32	4.05	.99	.33
Madde 33	4.09	.77	.34
Madde 34	3.26	1.06	.40
Madde 35	3.77	.92	.39
Madde 36	3.55	1.12	.48
Madde 37	3.65	1.12	.37
Madde 39	2.98	1.09	.31
Madde 40	4.06	.84	.40
Madde 41	4.23	1.01	.35
Madde 42	3.93	.94	.48
Madde 43	3.75	1.02	.41
Madde 45	3.96	.82	.49
Madde 47	3.66	1.11	.33
Madde 49	4.03	.84	.54
Madde 50	3.86	.89	.40
Madde 53	3.85	.85	.51
Madde 54	4.46	.86	.30
Madde 55	4.20	.76	.53
Madde 57	4.09	.85	.49
Madde 58	3.58	.92	.50
Madde 59	3.91	.90	.32

Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla, açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Öncelikle örneklem büyüklüğünün yeterliliğini test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Barlett Küresellik Testi sonuçları incelenmiştir. Kırkbeş madde üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değeri .87 olarak bulunmuştur. Bu değer .70'den büyük olması nedeniyle bu veriler üzerinden faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır (Kalaycı, 2005). İkinci olarak Bartlett Sphericity testine bakılarak [$\chi^2 = 5869.694$; $p < .01$] elde edilen verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir (Kalaycı, 2005; Şencan, 2005). Açımlayıcı Faktör Analizi Temel Bileşenler analizi ve Varimax döndürme tekniği sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 60.21'ini açıklayan 12 faktör elde edilmiştir. Yamaç-eğim (scree plot) grafiğinin altı faktörlü çözümü desteklemesi nedeniyle, yapı altı boyutlu olmaya zorlanmış ve altı faktörlü çözüm tercih edilmiştir. Büyüköztürk'e (2004) göre grafikte dikey eksen öz değer miktarlarını, yatay eksen ise faktörleri göstermektedir. Grafiklerdeki yüksek ivmeli, hızlı düşüşlerin yaşandığı faktörler, faktör sayısını vermektedir. Yamaç-eğim grafiğinin yatay şekil aldığı noktaya kadar olan faktörler, elde edilecek maksimum faktör sayısı olarak kabul edilir. Bu yamaç eğim grafiğinde yatay şekil, yedinci çizgiden sonra başlamaktadır. Dolayısıyla dikey eksen toplam altı faktör olduğu düşünülmektedir. Şekil 1'de yamaç-eğim grafiği sunulmaktadır.

Şekil 1. Yamaç-eğim Grafiği

Faktör analizi yapma sürecinin amacı kuramsal olarak anlamlı, basit olarak anlaşılabilir ve toplanan veriyle kanıtlanabilen bir yapı ortaya koyabilmektir (Kline, 2013, s. 176-177). Tabachnick ve Fidell (2007, s. 644) de faktör sayısı seçmenin aslında araştırılan konunun altında yatan kuramsal süreçlerin sayısının seçimi olduğunu ifade etmektedir. Faktör sayısını belirlemede bir kaç ölçütün bir arada alınması önerilmektedir (Bandalos ve Finney, 2010; Erkuş, 2012; Güngör, 2016; Tabachnick ve Fidell, 2007). Kline (2013) bu ölçütleri olduğu gibi uygulamanın belli bir örneklemedeki değişimleri ortaya çıkartmayı gözardı etmeye yol açabileceğini belirterek araştırmacıların istatistiksel ölçütleri, var olan kuramsal açıklamalar ışığında incelemeleri gerektiğini savunmaktadır (s. 183). Bilgisayarla üretilen faktör analizi sonuçlarını olduğu gibi almak ilgilenilen konudaki bazı ayrıntıları atlamaya yol açabileceği için kavramsal tanımlamalar gerekmektedir (DeVilles, 2017, s. 162). Erkuş da (2012), faktör sayısını belirlemede, sadece özdeğerleri ve yamaç eğim grafiğini temel almak yerine, ortaya çıkan olası alt yapıların birbirleriyle ilişkileri gibi kavramsal yapıyı da dikkate almak gerektiğini ifade etmektedir. Özdeğerler, yamaç-eğim grafiği ve paralel testler faktör sayısını belirlemede önemli ölçütlerdendir (Kline, 2013; Tabachnick ve Fidell, 2007; Yong ve Pearce, 2013). Öte yandan Cliff (1988) temel bileşenler analizi için özdeğerin 1 ya da daha büyük olmasına göre karşılaştırma yapmanın faktörlerin hangisinin güvenilir olduğunu tam olarak göstermediğini savunmaktadır. Yamaç-eğim grafiği de görsel olması nedeniyle farklı araştırmacıların aynı grafiği farklı yorumlayabilme olasılığının bulunması (Tabachnick ve Fidell, 2007; Thompson, 2004) nedeniyle eleştirilmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada ölçeğin altılı yapısına karar verirken birkaç yöntem kullanılmıştır. Altı faktörlü çözüm varyansın % 45.46'sını açıklamaktadır. Faktörlerin özdeğerleri ve açıkladıkları varyanslar sırasıyla şöyledir: Birinci faktör (9.20; %20.44), ikinci faktör (3.43; %7.62), üçüncü faktör (2.52; %5.61), dördüncü faktör (2.38; %5.28), beşinci faktör (1.61; %3.59) ve altıncı faktör (1.30; %2.90). Bu varyans oranının sosyal bilimlerdeki araştırmalar için yeterli düzeyde (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988) olduğuna karar verilmiştir.

Altı faktörlü yapıya karar verildikten sonra maddelerin faktörlerdeki yükleri incelenmiştir. Madde yük değerlerinin yorumlanmasında maddelerin yük değerinin en az .30, maddelerin tek bir faktörde yer alması ve iki faktörde yer alan faktörler arasında ise en az .10 fark olması gerekliliği göz önüne alınmıştır (Büyüköztürk, 2004). Toplam 45 madde içinde 20., 35., 39., 45. ve 50. maddelerin birden fazla faktöre yüklendiği ve bu yükler aralarındaki farkın az olduğu görüldüğü için maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu beş madde haricindeki kalan 40 maddenin faktörlerdeki yük değerlerinin 0.33-0.75 arasında değişmekte olduğu, her maddenin ağırlıklı olarak tek bir faktörün altında yer aldığı görülmektedir. Bu arada 18. ve 40. maddeler de iki faktöre dağılmış ve aralarındaki fark .10'dan biraz daha az olsa da maddeler içinde yer aldıkları faktörlerde kuramsal olarak açıklanabildiği için ağırlıklı olarak yer aldıkları faktörde kalmalarına karar verilmiştir. Sonradan yapılan ve aşağıda özetlenen doğrulayıcı faktör analizinde de model doğrulandığı için modelde madde çıkarılmasına (model trimming) gerek kalmamıştır.

Bu bulgulara dayalı olarak geliştirilen ölçeğin altı faktörlü bir yapıdan ve 40 maddeden oluştuğu anlaşılmıştır. Ölçeğe Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği (MİKEDÖ), alt boyutlara ise içerdikleri maddelerdeki ortaklıklar dikkate alınarak farklılıklara saygı (FS), kişilerarası ilişkilerde özen (KİÖ),

insanlara ve yardım etmeye yönelik olma (İYEYO), yaşama karşı olumlu tavır (YKOT), kendinin farkında olma/kendini kontrol etme (KFO) ve yeniliklere açıklık (YA) adları verilmiştir. Ortaya çıkan faktörler ve faktör yükleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Maddelerine Ait Faktör Yükleri

	Faktörler					
	FS	KİÖ	İYEYO	YKOT	KFO	YA
M 57	.76					
M 53	.72					
M 58	.70					
M 49	.69					
M 55	.64					
M 16	.56				.37	
M 54	.53					
M 28	.40		.30			
M 24		.69				
M 19		.67				
M 23		.63				
M 33		.61				
M 27		.54	.30			
M 07		.50				
M 41		.45		.34		
M 25			.72			
M 30			.59			
M 09			.57			
M 31		.32	.56			
M 26			.43			
M 17			.39			
M 03			.36			
M 43				.72		
M 42				.67		
M 14				.63		
M 02				.60		
M 47				.43	.33	
M 21				.38		
M 05				.33		
M 29					.65	
M 34					.65	
M 36	.40				.56	
M 32			.42		.54	
M 18	.45				.53	
M 15					.44	
M 59					.37	
M 37						.71
M 38	.37					.59
M 40		.42				.51

Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi Döndürme yöntemi: Varimaks döndürme tekniği.

a. Döndürme dokuz tekrarla gerçekleştirilmiştir.

FS= farklılıklara saygı, KİÖ= kişilerarası ilişkilerde özen, İYEYO= insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, YKOT= yaşama karşı olumlu tavır, KFO= kendinin farkında olma/kendini kontrol etme ve YA= yeniliklere açıklık

Ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayıları hesaplanarak bulunmuştur. Tablo 3'te alt boyutların korelasyon katsayıları, ortalamaları ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeğin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon ve Ortalama Değerleri

	KİÖ	İYEYÖ	YKOT	KFO	YA	Ortalama	SS
FS	.33**	.37**	.32**	.53**	.44**	32.24	4.70
KİÖ	1	.47**	.39**	.23**	.35**	30.12	3.44
İYEYÖ	.47**	1	.42**	.33**	.21**	28.38	3.37
YKOT	.39**	.42**	1	.36**	.31**	25.77	4.37
KFO	.23**	.33**	.36**	1	.22**	25.09	4.46
YA	.35**	.21**	.31**	.22**	1	12.05	2.17

** $p < .001$ (FS= farklılara saygı, KİÖ= kişilerarası ilişkilerde özen, İYEYÖ= insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, YKOT= yaşama karşı olumlu tavır, KFO= kendinin farkında olma/kendini kontrol etme ve YA= yeniliklere açıklık)

Görüldüğü gibi her alt boyutun diğer alt boyutlarla .21 ve .53 arasında değişen ve .001 düzeyinde anlamlı korelasyonları bulunmaktadır. Bu da ölçeğin alt boyutlarının birbirleriyle anlamlı ilişkilerinin olduğunu ve tüm maddelerin aynı yapı içinde olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Çalışmada ölçeğin 40 maddelik altı faktörlü formunun yapı geçerliğini araştırmak amacıyla, 236 üniversite öğrencisinden oluşan ikinci çalışma grubu ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları; Kikare uyum testi (Chi-Square Goodness), CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi), IFI (Artırımlı Uyum İyiliği İndeksi), TLI (Tucker-Lewis İndeksi), RMSEA (ortalama kareli yaklaşım hatalarının karekökü) ve SRMR (standartlaştırılmış ortalama hataların karekökü) gibi uyum indeksleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. CFI, IFI ve TLI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri 0.90 ve mükemmel uyum değeri 0.95 olarak kabul edilmektedir (Bentler, 1990; Kline, 2005). RMSEA için ise 0.08 kabul edilebilir uyum ve 0.05 mükemmel uyum değeri olarak kabul edilmiştir (Browne ve Cudeck, 1993). Yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları ölçeğin 40 maddesi için altı faktörlü olarak tanımlanan modele ait uygunluk istatistiklerinin uyum indekslerine göre kabul edilebilir aralıkta olduğunu göstermektedir: [$\chi^2(725) = 1447,76, p < .0001; \chi^2/\text{serbestlik derecesi-oran} = 1.99; CFI = .91, IFI = 0.92, TLI = .90, RMSEA = .065, SRMR = .077$]. Doğrulayıcı faktör analizi sırasında herhangi bir maddede modifikasyon yapılmamıştır. İndekslerle ilgili bilgiler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. DFA'da Kullanılan Uyum İyiliği İndeksleri ve Elde Edilen Değerler

İndeks	Mükemmel Değer	Kabul edilebilir değer	Elde edilen değer
$\chi^2/\text{serbestlik derecesi-oran}$	<2	<5	1.99
CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)	>0.95	>0.90	.91
IFI (Artırımlı Uyum İyiliği İndeksi)	>0.95	>0.90	.92
TLI (Tucker-Lewis İndeksi)	>0.95	>0.90	.90
RMSEA (ortalama kareli yaklaşım hatalarının karekökü)	<0.05	<0.08	.06
SRMR (standartlaştırılmış ortalama hatalarının karekökü)	<0.05	<0.08	.07

AMOS çıktısında, faktör yükü tahminleri regresyon ağırlıkları olarak gösterilmiştir. Parametre tahminleri maddelerin yeni numaraları ile Tablo 5'te gösterilmiştir. Her parametre tahmini değeri (sütun1), standart hata (sütun 2) ve kritik oran (sütun 3) olarak listelenmiştir.

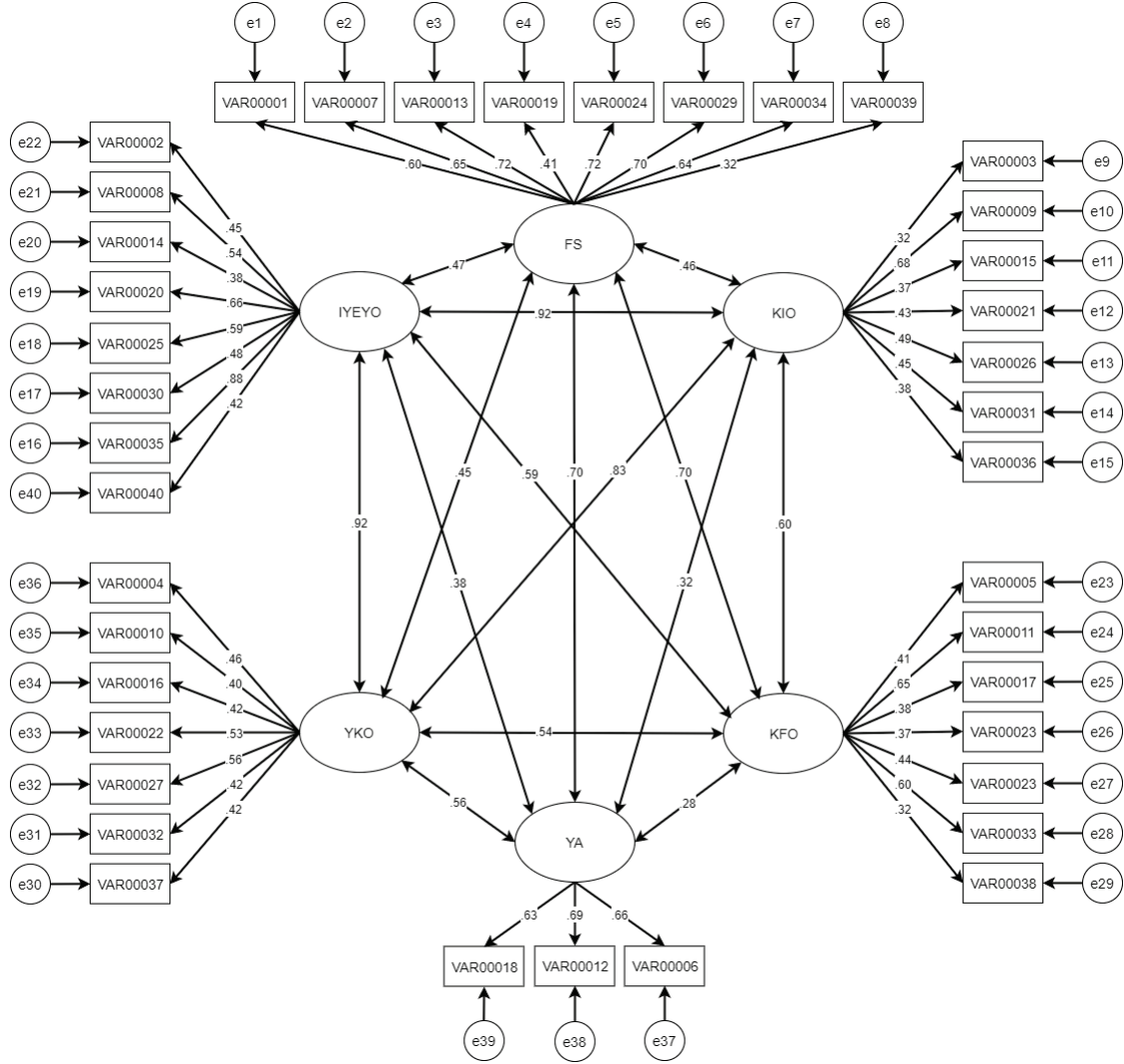
Tablo 5. MİKEDÖ'nün Parametre Tahminleri

		<i>Faktör Yüklenimleri</i>	<i>S.E.</i>	<i>C.R.</i>	<i>p</i>
M 1	FS	.60			
M 7	FS	.41	.094	5.574	< .001
M 13	FS	.65	.115	8.021	< .001
M 19	FS	.72	.116	8.574	< .001
M 24	FS	.41	.101	5.502	< .001
M 29	FS	.72	.117	8.647	< .001
M 34	FS	.74	.130	8.797	< .001
M 39	FS	.64	.138	7.924	< .001
M 3	<i>KİÖ</i>	.32			
M 9	<i>KİÖ</i>	.63	.470	4.248	< .001
M 15	<i>KİÖ</i>	.37	.399	3.548	< .001
M 21	<i>KİÖ</i>	.43	.435	3.777	< .001
M 26	<i>KİÖ</i>	.49	.466	3.957	< .001
M 31	<i>KİÖ</i>	.45	.416	3.833	< .001
M 36	<i>KİÖ</i>	.56	.357	4.126	< .001
M 35	<i>İYEYO</i>	.38			
M 30	<i>İYEYO</i>	.47	.294	4.569	< .001
M 25	<i>İYEYO</i>	.59	.225	4.988	< .001
M 20	<i>İYEYO</i>	.59	.258	5.012	< .001
M 14	<i>İYEYO</i>	.38	.177	4.069	< .001
M 8	<i>İYEYO</i>	.54	.228	4.826	< .001
M 40	<i>İYEYO</i>	.42	.179	4.319	< .001
M 5	<i>KFO</i>	.41			
M 11	<i>KFO</i>	.65	.276	5.167	< .001
M 17	<i>KFO</i>	.38	.254	4.008	< .001
M 23	<i>KFO</i>	.37	.212	3.967	< .001
M 28	<i>KFO</i>	.44	.235	4.388	< .001
M 33	<i>KFO</i>	.60	.297	5.033	< .001
M 38	<i>KFO</i>	.32	.182	3.598	< .001
M 37	<i>YKOT</i>	.42			
M 32	<i>YKOT</i>	.42	.225	4.515	< .001
M 27	<i>YKOT</i>	.56	.258	5.274	< .001
M 22	<i>YKOT</i>	.53	.225	5.132	< .001
M 16	<i>YKOT</i>	.42	.268	4.522	< .001
M 10	<i>YKOT</i>	.39	.194	4.375	< .001
M 4	<i>YKOT</i>	.46	.219	4.767	< .001
M 6	<i>YA</i>	.66			
M 12	<i>YA</i>	.69	.096	7.898	< .001
M 18	<i>YA</i>	.63	.096	7.465	< .001

FS= farklılara saygı, KİÖ= kişilerarası ilişkilerde özen, İYEYO= insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, YKOT= yaşama karşı olumlu tavır, KFO= kendinin farkında olma/kendini kontrol etme ve YA= yeniliklere açıklık

Analizle ilgili yapılan grafikte altılı faktörlü yapı net olarak görülmektedir. Bu amaçla hazırlanmış ölçeğe ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 2’de sunulmaktadır.

Şekil 2. Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği’ne ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Güvenirlikle İlgili Bulgular

İç tutarlılık katsayısı: Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği’nden elde edilen toplam puan için 236 kişiden elde edilen verilerle hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .89, alt boyutları için ise sırasıyla farklılara saygı boyutu için .82; kişilerarası ilişkilerde özen boyutu için .64; insanlara ve yardım etmeye yönelik olma boyutu için .69; yaşama karşı olumlu tavır boyutu için .65, kendinin farkında olma/kendini kontrol etme boyutu için .66 ve yeniliklere açıklık boyutu için ise .69 olarak elde edilmiştir. Güvenirlilik değerleri için alt kabul sınırı 0.60 olarak kabul edilirken 0.60-0.65 arası düşük, 0.65-0.70 arası orta düzey ve 0.70 üstü iyi düzey güvenirlilik olarak değerlendirilmektedir (Everitt ve Skrondal, 2010). Bu açıdan bakıldığında ölçekten elde edilen ölçümlerin güvenirlilik için yeterli olduğu görülmektedir.

Test tekrar test: Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği’nin test tekrar test güvenirliliği çalışması için bir devlet üniversitesinin PDR lisans 3. sınıfındaki 36 kadın, sekiz erkek toplam 44 öğrenciden üç hafta arayla veri toplanmıştır. Toplam puan için korelasyon katsayısı $r = .81$ ($p < .0001$) olarak elde edilmiştir. Alt boyutlar için ise sırasıyla farklılara saygı boyutu için .84; insanlara ve yardım etmeye yönelik olma boyutu için .58; kişilerarası ilişkilerde özen boyutu için .71; yaşama karşı olumlu tavır boyutu için .59, kendinin farkında olma/kendini kontrol etme boyutu için .78 ve yeniliklere açıklık boyutu için ise .65 olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık ve test tekrar test güvenirliliği çalışmalarından elde edilen bu katsayılar güvenirlilik için oldukça yeterli olarak ele alınmıştır.

Ölçeğin Puanlanması: Ölçek, “beni hiç yansıtıyor” (1), “beni çok az yansıtıyor” (2), “beni biraz yansıtıyor” (3), “beni çoğunlukla yansıtıyor” (4) ve “tamamen beni yansıtıyor” (5) biçiminde beşli yanıtlama sistemine sahiptir. Ölçek maddelerinin 12 tanesi tersine puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek düşük toplam puan 40, en yüksek toplam puan ise 200’dür. Psikolojik danışman adayının ölçekten aldığı puanın yüksekliği mesleğe ilişkin kişisel eğilim özelliklerinin beklenen özelliklere yakın olduğu anlamına gelmektedir. Faktör analizleri, madde analizi yapma tekniği olarak da ele alınmaktadır. Bu durum, elde edilen faktörlerin altındaki maddeler görece saf ve etkili bir yapı oluşturdukları için her faktör ayrı olarak puanlanabilmektedir (Hogan, 2003, s. 256). Buradan yola çıkarak alt faktörden/boyutlardan ayrıca puan elde edilebilmektedir.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu makalede Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği’nin geliştirilmesine ilişkin yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının sunulması amaçlanmıştır. Geliştirilen bu ölçeğin maddeleri Korkut Owen ve diğerleri (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına ve alanyazındaki çalışmalara göre oluşturulmuştur. Geçerlik için yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirlik için gerçekleştirilen iç tutarlılık katsayısı ve testin tekrarı güvenilirlik testi sonuçları ölçeğin 40 maddeden ve altı alt boyuttan oluştuğunu ve kullanmak için gerekli özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin ilk alt boyutu *farklılara saygı* ile ilgilidir ve toplam sekiz maddeden oluşmaktadır. Bu boyuta giren maddelere “Başkalarının haklarına, kendi haklarım kadar hassasiyet gösteririm.” ve “Farklı inanışlara ve kültürlere sahip olan insanları da anlayabilirim.” örnek olarak verilebilir. Maddeler görüldüğü gibi farklılıkları anlama, saygı gösterme ile ilgilidir. Alan yazında mesleğe ilişkin kişisel eğilimler listelenirken bu özellikten de söz edilmektedir (CACREP, 2009; Corey, 2008; NASP, 2009; Pope ve Kline, 1999; Spurgeon vd., 2012). Dolayısıyla bu boyutun alanyazın ile örtüştüğü ve boyuta verilen bu adın uygun olduğu düşünülmektedir.

Kişilerarası ilişkilerde özen ile ilgili olan ikinci boyut, tutarlık, güvenilirlik ve problem çözme gibi özellikleri de içeren yedi maddeden oluşmaktadır. “Bir sorunla karşılaştığımda hemen nasıl çözebileceğime ilişkin düşünmeye başlarım.” ve “Arkadaşlarım beni güvenilir bulur.” bu boyuttaki maddelere örnek olarak verilebilir. Farklı adlarla anılsa da farklı çalışmalarda bu özellikler mesleğe ilişkin kişisel eğilimler içinde yer almaktadır (CACREP, 2009; Corey, 2008; Garner vd., 2016; Halinski, 2009; McAdams vd., 2007; NASP, 2009; Pope ve Kline, 1999, Spurgeon vd., 2012). Tartışmalar bu alt boyutun alanyazınla tutarlık gösterdiğine işaret etmektedir.

Üçüncü boyut, *insanlara ve yardım etmeye yönelik olma* ile ilgili sekiz maddeden oluşmaktadır. Boyutun maddelerinden bazıları “İnsanları dinlemekten hoşlanırım.” ve “Birinin benim yardımına ihtiyacı olduğunda, ona hemen yardım etmek isterim.” biçimindedir. Alanyazında mesleğe ilişkin kişisel eğilimler arasında iletişim becerileri ve diğer insanlara yönelik olma özelliği de yer almaktadır (Brear vd., 2008; CACREP, 2009; Corey, 2008; Garner vd., 2016; Halinski, 2009; McAdams vd., 2007; NASP, 2009; Spurgeon vd., 2012). Buradan yola çıkarak bu özelliğin alanyazında savunulanlarla paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Yedi maddeden oluşan dördüncü boyut *yaşama karşı olumlu tavır* olarak adlandırılmıştır. Örnek maddeler olarak “Yaşama ve insanlara karşı olumlu bir tavrımın olduğu söylenir.” ve “Enerji düzeyim yüksektir.” verilebilir. Farklı yazılarda bu özellikler farklı kavramlar biçiminde mesleğe ilişkin kişisel eğilimler içinde yer almaktadır (Garner vd., 2016; McAdams vd., 2007; McCaughan ve Hill, 2015, Pope ve Kline, 1999). Örneğin Garner ve diğerleri (2016) mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerle ilgili ölçek çalışmalarında, ölçeğin olumsuz duygulanımla ilgili olan nörotiklikle ilgili korelasyonuna bakmışlar ve ikisi arasında olumsuz korelasyon olduğunu saptamışlardır. Böylece bu boyutun alanyazınla örtüştüğü görülmektedir.

Ölçeğin beşinci boyutu *kendinin farkında olma/kendini kontrol etme* ile ilgilidir ve toplam yedi maddeden oluşmaktadır. Bu boyuttaki maddeler tersine değerlendirilmektedir. Örnek olarak “Arkadaşlarım düşünmeden davrandığımı söyler.” ve “Bir konuşma sırasında olumsuz duygularımı kontrol etmekte zorlanırım.” maddeleri verilebilir. Alanyazındaki kuramsal yayınlar ve araştırmalar (Brear vd., 2008; CACREP, 2009; Corey, 2008; Garner vd., 2016; Halinski, 2009; Spurgeon vd., 2012) bu boyutun önemine dikkat çekmektedir.

Son boyut *yeniliklere açık olmayla* ilgili üç maddeden oluşmaktadır. Örnek olarak “Yeni / farklı yaşantıları denemekten hoşlanırım.” maddesi verilebilir. Bu özellik de farklı adlarla da olsa farklı çalışmalarda mesleğe ilişkin kişisel eğilimin özelliklerinden biri olarak (Garner vd., 2016; McAdams vd., 2007; NASP, 2009; Spurgeon vd., 2012) anılmaktadır. Dolayısıyla bu boyut da alanyazınla uyuşmaktadır. Tartışmalardan da görüleceği gibi geliştirilen ölçeğin ve alt boyutlarının psikolojik danışma ile ilgili mesleki kuruluşların ve araştırmacıların mesleğe ilişkin kişisel eğilime yönelik açıklamalarına uygun özellikler gösterdikleri görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen psikometrik sonuçlar ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin araştırmalarda kullanılması için yeterli olduğunu gösterse de bu konuda geliştirilen ilk ölçek olması nedeniyle, bunun bir ön çalışma olarak ele alınması ve ölçeğin üzerinde çalışmalar yapılmaya devam edilmesi anlamlı olacaktır. Kline (2005) tarafından belirtildiği gibi ölçek geliştirme çalışmaları sonsuz döngüye sahip bir süreç olma özelliği göstermektedir. O nedenle ölçeğin farklı üniversitelerdeki psikolojik danışma ve rehberlik lisans öğrencilerinden oluşan örneklem üzerinde denenmesi ve ölçeğin gücünün test edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin ayrıca lisans düzeyindeki öğrencilerden başka yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile de çalışılması önerilmektedir.

Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek hem araştırmacılar hem de PDR eğitimcileri tarafından kullanılabilir. Türkiye’de PDR eğitiminin lisans düzeyinde başlaması ve lisans öğrencilerinin seçiminin merkezi seçme sınavı ile yapılması nedeniyle ölçek lisans düzeyinde öğrenci seçiminde kullanılamazsa da eğitim boyunca öğrencilerde oluşan değişiklikleri gözlemek amacıyla kullanılabilir. Lisansüstü eğitimde öğrenci seçiminde mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin dikkate alınmak istenmesi halinde bu ölçekten yararlanılabilir. Yeni geliştirilen bir ölçek olması ve bazı alt boyutların güvenilirlik katsayılarının orta düzeyde olması nedeniyle ölçeğin kullanılmasında dikkatli olunmasında fayda görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bandalos, D. L. ve Finney, S. J. (2010). Factor analysis: Exploratory and confirmatory. G. R. Hancock ve R. O. Mueller (Ed.), *The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences* içinde (s. 125-155). Florence, KY: Routledge Education.
- Barrio-Minton, C. A. ve Gibson, D. M. (2012). Evaluating student learning outcomes in counselor education: Recommendations and process considerations. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 3(2), 73-91.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 238-246.
- Breiar, P., Dorrian, J. ve Luscri, G. (2008). Preparing our future counseling professionals: Gatekeeping and the implications for research. *British Association for Counseling and Psychotherapy*, 8(2), 93-101. doi:10.1080/14733140802007855
- Brown-Rice, K. ve Furr, S. (2016). Counselor educators and students with problems of professional competence: A survey and discussion. *The Professional Counselor*, 6(2), 134-146. doi:10.15241/kbr.6.2.134
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. K. A. Bollen ve J. S. Long (Ed.), *Testing structural equation models* içinde (s. 136-162). Beverly Hills, CA: Sage.
- Busacca, L. A., Beebe, R. S. ve Toman, S. M. (2010). Life and work values of counselor trainees: A national survey. *The Career Development Quarterly*, 59(1), 2-18.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cliff, N. (1988). The eigenvalues-greater-than-one rule and the reliability of components. *Psychological Bulletin*, 103(2), 276-279. doi:10.1037/0033-2909.103.2.276
- Columbus State University. (2013). *Counseling student disposition rating form*. 12 Ağustos 2013 tarihinde <http://cfl.columbusstate.edu/resources.php> adresinden erişildi.
- Corey, G. (2008). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (8. bs.). Thomson Brooks/Cole.
- Corey, G., Corey, M. S. ve Callahan, P. (1998). *Issues and ethics in the helping professions* (3. bs.). Pacific Grove: Brooks/Cole Publishing Company.
- Council for the Accreditation of Educator Preparation. (2016). *Handbook the CAEP accreditation handbook*. http://caepnet.org/~media/CAEP%20Accreditation%20Handbook_March%202016.pdf?la=en adresinden erişildi.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2009). Council for accreditation of counseling and related educational programs, 2009 standards. 29 Temmuz 2013 tarihinde <http://www.cacrep.org/wp-content/uploads/2013/12/2009-Standards.pdf> adresinden erişildi.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2015). Professional dispositions. 13 Ağustos 2016 tarihinde <http://www.cacrep.org/glossary/professional-dispositions/> adresinden erişildi.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2016a). 2016 CACREP Standards. 13 Ağustos 2016 tarihinde <http://www.cacrep.org/wp-content/uploads/2012/10/2016-CACREP-Standards.pdf> adresinden erişildi.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2016b). Section 4: Evaluation in the program. 1010Aralık 2016 tarihinde <http://www.cacrep.org/section-4-evaluation-in-the-program/> adresinden erişildi.
- Çiftci, N. (1991). *Danışmanların ideal özellikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, Y. (2013). *Psikolojik danışman öz yeterlilik ölçeğinin hazırlanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DeVilles, R. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4. bs.). Los Angeles: Sage.
- Duba, J. D., Paez, S. B. ve Kindsvatter, A. (2010). Criteria of nonacademic characteristics used to evaluate and retain community counseling students. *Journal of Counseling and Development*, 88(2), 5-12.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçek ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler* (1. bs.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Everitt, B. S. ve Skrondal, A. (2010). *The Cambridge dictionary of statistics* (4. bs.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Garner, C. M., Freeman, B. J. ve Lee, L. (2016). Assessment of student dispositions: The development and psychometric properties of the Professional Disposition Competence Assessment (PDCA). *VISTAS Online*.

- http://www.counseling.org/docs/default-source/vistas/article_5235f227f16116603abcacff0000bee5e7.pdf?sfvrsn=4 adresinden erişildi.
- Güngör, B. (2016). Psikolojide ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uyarlanması kılavuzu. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 104-112.
- Halinski, K. H. (2009). *Predicting beginning master's level counselor effectiveness from personal characteristics and admissions data: An exploratory study* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of North Texas, Texas.
- Hogan, T. P. (2003). *Psychological testing: A practical introduction*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- International Business Machines. (2015). IBM Support Downloading IBM SPSS Amos 23. IBM Corporation, New York, USA. <http://www-01.ibm.com/support/docview.wss?uid=swg24038593> adresinden erişildi.
- İkiz, F. E. ve Totan, F. (2014). Etkili psikolojik danışman niteliklerinin değerlendirilmesine ilişkin ölçek geliştirme çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5, 269-279.
- Jenning, J. ve Skovholt, T. M. (1999). The cognitive, emotional, and relational characteristics of master therapists. *Journal of Counseling Psychology*, 46(1), 3-11.
- Johnson, D., Shertzer, B., Linden, J. E. ve Stone, S. C. (1967). The relationship of counselor candidate characteristics and counselor effectiveness. *Counselor Education and Supervision*, 6, 397-304.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kelly, V. A. (2011). Assessing individual student progress: Meeting multiple accreditation standards and professional gatekeeping responsibilities. *Journal of Counselor Preparation and Supervision*, 3(2), 111-122.
- Kline, T. J. B. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Kline, R. B. (2013). Exploratory and confirmatory factor analysis. Y. Petscher ve C. Schattschneider (Ed.), *Applied quantitative analysis in the social sciences* içinde (s. 171-207). New York: Routledge
- Knopp, T. Y. ve Smith, R. L. (2005). A brief historical context for dispositions in teacher education. R. L. Smith, D. Skarbek ve J. R. Hurst (Ed.) *The passion of teaching: Dispositions in the schools* içinde (s. 1-14). Lanham, Maryland: Scarecrow Education. 10 Eylül 2012 tarihinde <http://chapters.scarecrowpress.com/15/788/1578862035ch1.pdf> adresinden erişildi.
- Korkut Owen, F., Tuzgöl Dost, M. ve Bugay, A. (2014). Psikolojik danışman eğitimcilerinin psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri hakkındaki görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), n1037-1055. doi:10.14687/ijhs.v11i1.2883
- Lyons, C. ve Calicchia, J. (2008). Admissions criteria in counselor education: Traditions and trends. *Counselor Education and Supervision Spectrum*, 69, 24-27.
- McAdams, C. R., III, Foster, V. A. ve Ward, T. J. (2007). Remediation and dismissal policies in counselor education: Lessons learned from a challenge in federal court. *Counselor Education and Supervision*, 46, 212-229
- McCaughan, A. M. ve Hill, N. R. (2015). The gatekeeping imperative in counselor education admission protocols: The criticality of personal qualities, *International Journal for the Advancement of Counseling*, 37, 28-40. doi:10.1007/s10447-014-9223-2
- McKee, M. (2010). Personal development: A part of the counselor education experience. *The Association for Counselor Education & Supervision, S P E C T R U M*, 7(3), 11-14.
- Middle Tennessee State University. (2014). *Master of education in professional counseling*. 12 Ocak 2014 tarihinde http://www.mtsu.edu/edu_leadership/professional_counseling/docs/Handbook.4.12.13.pdf adresinden erişildi.
- Monmouth University. (2014). *Department of educational leadership, school counseling, and special education. School counseling, student affairs & college counseling programs manual*. 9 Nisan 2014 tarihinde http://www.monmouth.edu/uploadedFiles/Content/School_of_Education/programs/graduate/edcounseling/COUNSELING%20PROGRAM%20HANDBOOK%202013%202014.pdf adresinden erişildi.
- Muslu Köseoğlu, S. (1994). *Psikolojik danışmanların empatik becerilerinin ve kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- National Association of School Psychologists. (2009). Standards for training and field placement programs in school psychology. 23 Şubat 2012 tarihinde <http://www.nasponline.org/standards/FinalStandards.pdf> adresinden erişildi.

- National Association of School Psychologists. (2009). *Standards for training and field placement programs in school psychology*. 23 Şubat 2012 tarihinde <http://www.nasponline.org/standards/FinalStandards.pdf> adresinden erişildi.
- National Council for Accreditation of Teacher Education. (2008). *Professional standards accreditation of teacher preparation institutions*. 1 Nisan 2012 tarihinde <http://www.ncate.org/Portals/0/documents/Standards/NCATE%20Standards%202008.pdf> adresinden erişildi.
- North Carolina Central University (2014). *School of education counselor education student handbook*. 23 Şubat 2014 tarihinde http://www.nccu.edu/formsdocs/proxy.cfm?file_id=2453 adresinden erişildi.
- Owen, D. W. (2009). *Dispositional assessment in counselor education Instrument development and initial data collection* (Yayımlanmamış rapor). Morehead State University, Kentucky.
- Pope, V. ve Kline, W. B. (1999). The personal characteristics of effective counselors: What 10 experts think. *Psychological Reports*, 84, 1339-1344.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. New York: Houghton Mifflin.
- Scherer, R. F., Wiebe, F. A., Luther, D. C. ve Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the ways of coping questionnaire. *Psychological Reports*, 62, 763-770.
- Smith, K. (2014). Gatekeepers for the profession. *Counseling Today: A Publication of the American Counseling Association*. <http://ct.counseling.org/2014/02/gatekeepers-for-the-profession/> adresinden erişildi.
- Spurgeon, S., Gibbons, M. ve Cochran, J. (2012). Creating personal dispositions for a professional counseling program. *Counseling and Values*, 57(4), 96-108.
- Swank, J. M. (2010). *Assessing the psychometric properties of the Counseling Competencies Scale (CCS): A measure of counseling skills, dispositions, and behaviors* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Central Florida, Orlando, Florida.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. bs.). New York: Allyn and Bacon
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and application*. Washington, DC: American Psychological Association.
- University of Tennessee-Knoxville. (2010). *School counseling - Master of science - General requirements*. 12 Ocak 2014 tarihinde http://web.utk.edu/~edpsych/school_counseling/ms_requirements.html adresinden erişildi.
- University of Wisconsin-Oshkosh. (2015). Assessment Measures/Tools. 13 Ağustos 2016 tarihinde <https://www.uwosh.edu/coehs/departments/professional-counseling/report/measure-tools> adresinden erişildi.
- Warden, S. P. ve Benschoff, J. M. (2012). Testing the engagement theory of program quality in CACREP-accredited counselor education programs. *Counselor Education and Supervision*, 51(2), 127-140. doi: 10.1002/j.1556-6978.2012.00009.x
- Williams, J. L., Williams, D. D., Kautzman-East, M., Stanley A. L., Evans V. J. ve Miller, K. L. (2014). *Assessing student dispositions in counselor training programs: Implications for supervision, program policy, and legal risk management*. Ohio Association for Counselor Education and Supervision Winter Meeting toplantısında sunulmuş bildiri.. 25 Mart 2014 tarihinde <http://oaces.org/wpcontent/uploads/2013/07/MILLER-1-24-14-Assessing-StudentDispositions.pdf> adresinden erişildi.
- Yong, A. G. ve Pearce, S. (2013). A beginner's guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 9(2), 79-94. <http://www.tqmp.org/RegularArticles/vol09-2/p079/p079.pdf> adresinden erişildi.

EXTENDED SUMMARY

Assessing Professional Dispositions at Counselor Education: A Scale Development Study

INTRODUCTION

The concept of *professional dispositions*, particularly as related to the selection and training of educational professionals has become increasingly important to universities and their faculties as accreditation agencies like the Council for the Accreditation of Educator Preparation (CAEP, formerly the National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE]), and the Council for the Accreditation of Counseling and Related Educational Programs (CACREP) have adopted the term. Within the field of Counselor Education candidates are commonly assessed through homework, exams, projects and theses during their education but recently there have been some discussions the need to assess candidate's dispositions or nonacademic characteristics in addition to their academic achievement.

Within the field of Counselor Education there has also emerged a recognition that preparation programs have an ethical responsibility to insure that candidates were of the highest quality and were closely monitored throughout training (Spurgeon, Gibbons, & Cochran, 2012). This idea was further reinforced by the adoption in the U.S of the 2009 Standards of CACREP, the national accrediting body for programs of counselor training (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs [CACREP], 2009). These standards state that accredited programs are required to establish and maintain "a developmental, systematic assessment of each student's progress throughout the program, including consideration of the student's academic performance, professional development, and personal development" (Section IV, Standard B). This idea more widely impacts the entire field of Education through the adoption of training standards established by National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE, 2008). These standards express an expectation that students in all education-related fields develop professional dispositions and that these behaviors and attitudes be observed and evaluated in educational settings. The implication is that such assessment efforts would in some way contribute to effective and competent practitioners in the future. In both of these examples there is an implicit expectation that students, once selected for a program of study, will continue to develop in ways both academic and non-academic. The commitment to a professional field like education or counseling demands not only the mastery of a body of knowledge but also the more personal development of qualities, beliefs, and attitudes that permit the effective application of that knowledge in the delivery of professional services to others.

There is general agreement that certain psychological traits are essential for effective functioning as a counseling practitioner. In spite of this, surprisingly little has been done to assess these traits as part of initial candidate selection or to assess the development of them in counselor education programs until recently when NCATE (later CAEP) and CACREP including the mention of professional dispositions in their standards. Pope and Kline (1999) argued for inclusion of personality traits or dispositions in the process of screening candidates for graduate programs in Counselor Education. When describing qualities associated with competent and effective counselors, Corey (2008) described an individual with clear and positive attitudes toward the nature of human behavior, self-awareness, the value of the helping relationship, personal counseling skills and high levels of technical self-efficacy and others. More recently, Spurgeon et al. (2012) described dispositions as being composed of commitment, openness, respect, integrity and self-awareness.

Despite the lack of agreement on what counselor dispositions are, how they should be defined and even how they might be measured, the idea remains appealing. Perhaps in response to the recent inclusion of references to disposition a number of universities are now making the attempt to integrate the idea of counselor dispositions into their programs. Middle Tennessee State University (2014) and North Carolina Central University (NCCU, 2014) are among those now using dispositions as one of the admissions standards. In addition, some universities have begun to routinely assess disposition as part of normal student evaluation during training. Among such universities are NCCU (2014), Monmouth University (2014), Columbus State University (2013), University of Tennessee-Knoxville, (2010), and the University of Wisconsin-Oshkosh (2015).

There appears to be no common or universal definition for disposition although some initial attempts have been made to integrate the idea into student selection and evaluation components of counselor education, at this point there appears to be no widely utilized single instrument for assessing professional dispositions. Some articles

and some unpublished presentations have attempted to address the issue of assessment of counselor and professional dispositions (Garner, Freeman, & Lee, 2016; Owen, 2009; Swank, 2010; Williams et al., 2014) but at present there remains no widely utilized instrument for professional dispositional assessment.

While there have been numerous attempts to assess dispositions in many fields of education, the field of counselor education has only recently begun to address the assessment of professional dispositions. The purpose of this paper is to describe the work completed thus far in the development and testing of an instrument suitable for assessing professional dispositions of candidates and for monitoring the development of these dispositions throughout the preparation program for professional school counselors.

METHOD

Data were collected from two different groups of university students. All participants were recruited from among volunteers from two state universities. For exploratory factor analysis, a sample of 384 (325 Female, 59 Male) university students was selected. The second group was composed of 236 (200 Female, 35 Male, 1 Unknown) university students and this sample was used for confirmatory factor analysis.

Instrument evolved through a three-step process including item pool creation, validity studies and finally, reliability studies. The initial item pool was generated from a careful literature review and the results of an earlier study (citation) which was conducted to identify characteristics of effective counselors. This item pool was reviewed by seven experienced counselor educators and their suggestions were integrated into the pool and resulted in an initial 60 items. Following both exploratory and confirmatory item analysis this pool was reduced to the final 40 items in the instrument and the six factor structure. The 40 items in the final form of scale were all the statements to which the respondents were requested to indicate how frequently they were engaged in the behavior on a 5-point Likert-type scale. For data analysis SPSS 23 and AMOS were used.

RESULTS

After item analysis 15 items were deleted because of factor loads were lower than .30 and Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) (.87) and Bartlett's test of sphericity [$\chi^2 = 5869.694$; $p < .01$] results show that exploratory factor analysis (EFA) would apply the 45 items. After EFA, five items were deleted and this resulted in an instrument with 40-item, and 6-factors. These six factors explained 45.46 % of the variance. Confirmatory factor analysis results confirmed the items and factors [$\chi^2 (725) = 1447.76$, $p < .0001$; χ^2/df -ratio = 1.99; $CFI = .91$, $IFI = 0.92$, $TLI = .90$, $RMSEA = .065$, $SRMR = .077$].

The scale was given the name Professional Disposition Scale for Counselor Education (PDSCE), and the six factors were named tolerance, social connectedness and nurturing, interpersonal responsibility, positive attitude to life, self awareness/self-control and being open to new experience. Items numbers were 8, 7, 8, 7, 7 and 3 respectively. Reliability characteristics of the PDSCE were investigated by computing levels of internal consistency (Cronbach's Alfa). It was .89 for the whole scale; .82, .69, .64, .65, .66 and .69 for the factors respectively. Test-retest reliability within a three week interval resulted in .81 for the whole scale; .84, .57, .70, .59, .78 and .65, for the factors respectively.

DISCUSSION

Results were discussed in the light of earlier research findings. These results demonstrate that the PDSCE possesses adequate psychometric properties to be used in the assessment of professional disposition of counseling students. Although the results of the current study are promising, the PDSCE should be further examined with larger and more diverse groups to verify its utility and psychometric features in future studies.